

**Formulieren
kun je leren!**

**Werkgroep
Taalontwikkelen
lesgeven HR
i.s.m.
Einstein lyceum**

Introductie

Marina Admiraal

Taalonderwijsadviseur Hogeschool
Rotterdam

Afdeling Taal en Toelating

Werkgroep TOL

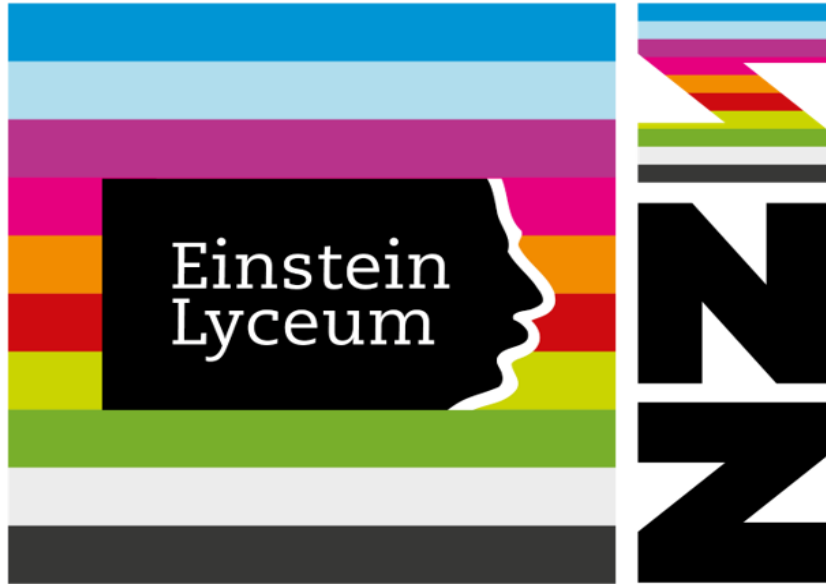
R.m.admiraal@hr.nl

Passie voor TAAL en onderwijs!

Einstein
Lyceum

Brengt je verder

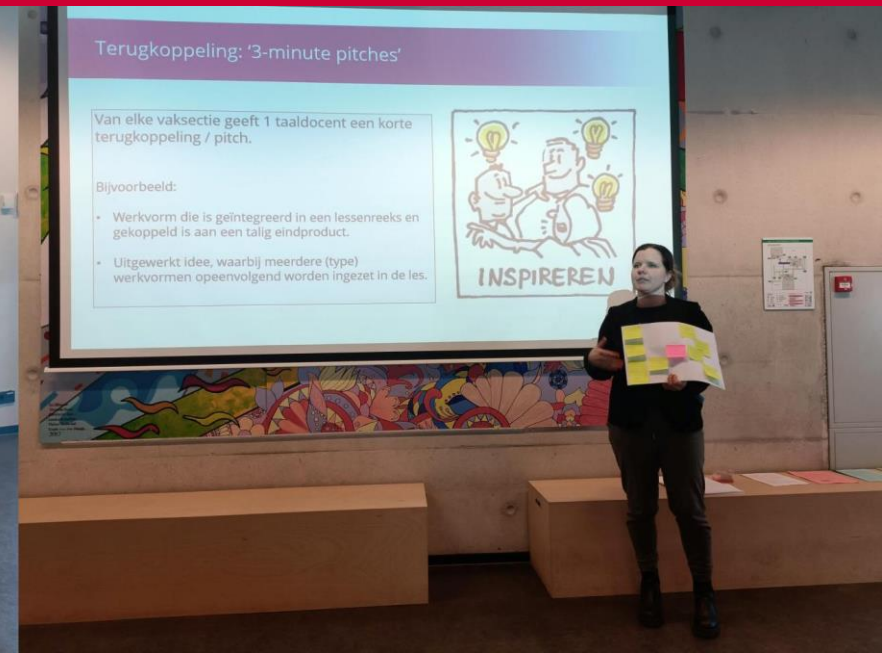
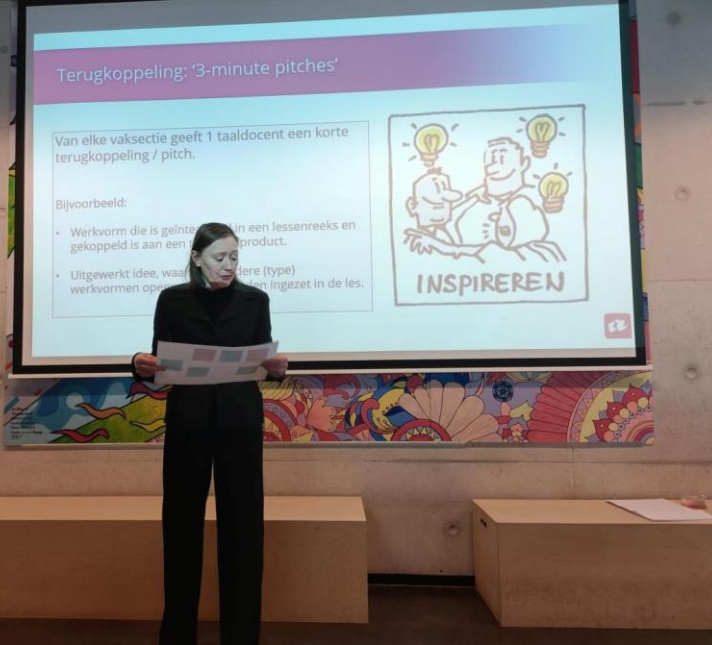
Beschrijving doel	Gewenst resultaat
Basisvaardigheden in iedere les en activerend en betekenisvolle lessen.	Aandacht voor taal, rekenen en burgerschap in iedere les versterkt de onderwijskwaliteit. Lessen zijn activerend, uitdagend en betekenisvol ingericht met gebruik van differentiatie.

Taal binnen het Einstein lyceum

2021-2023

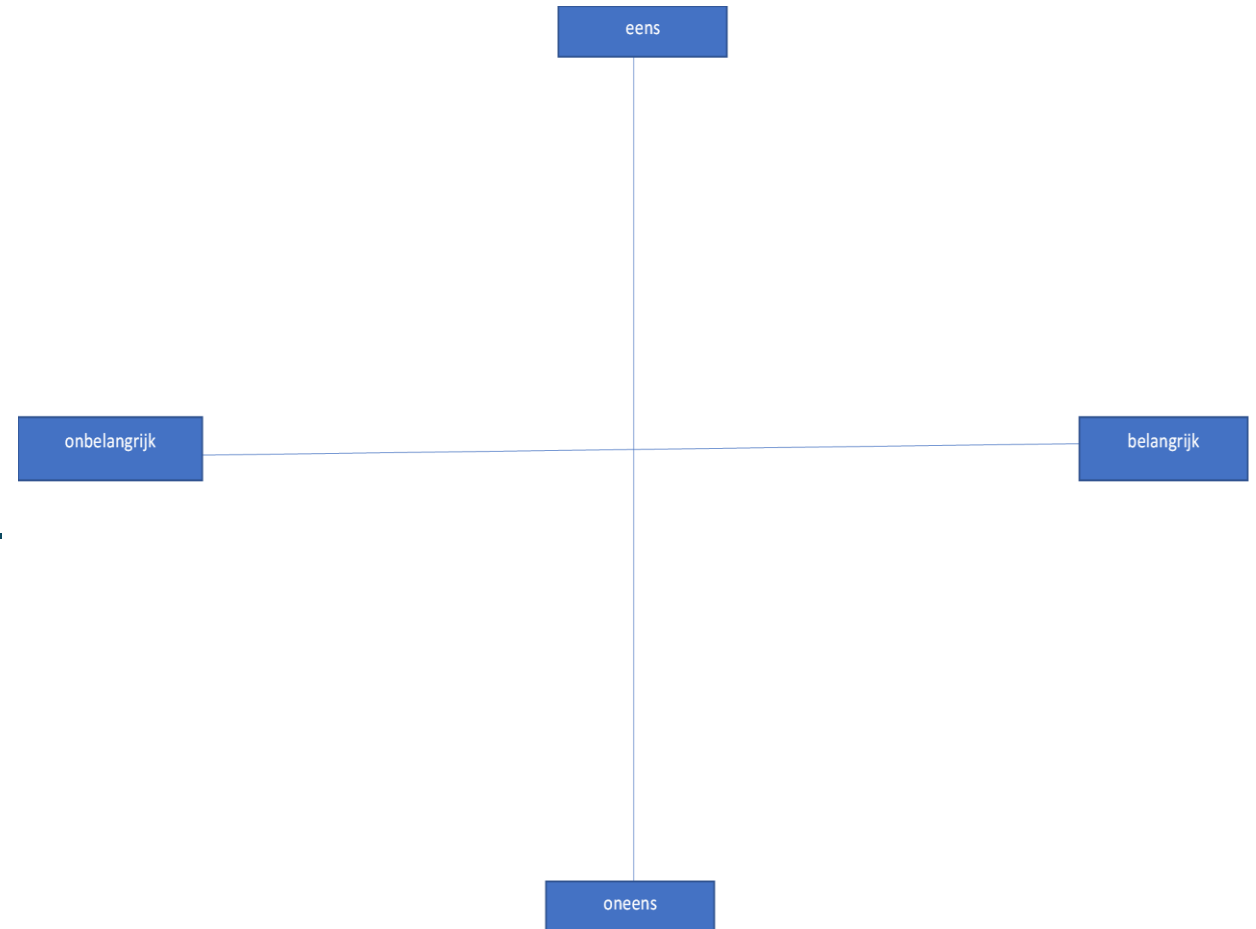
- opzet breed taalbeleid
- enquêtes leerlingen en docenten → achterstand lezen, woordenschat en formuleren
- Interventies lezen en woordenschatontwikkeling, formuleren bleef achter
- Studiedag TOL i.s.m. Hogeschool Rotterdam

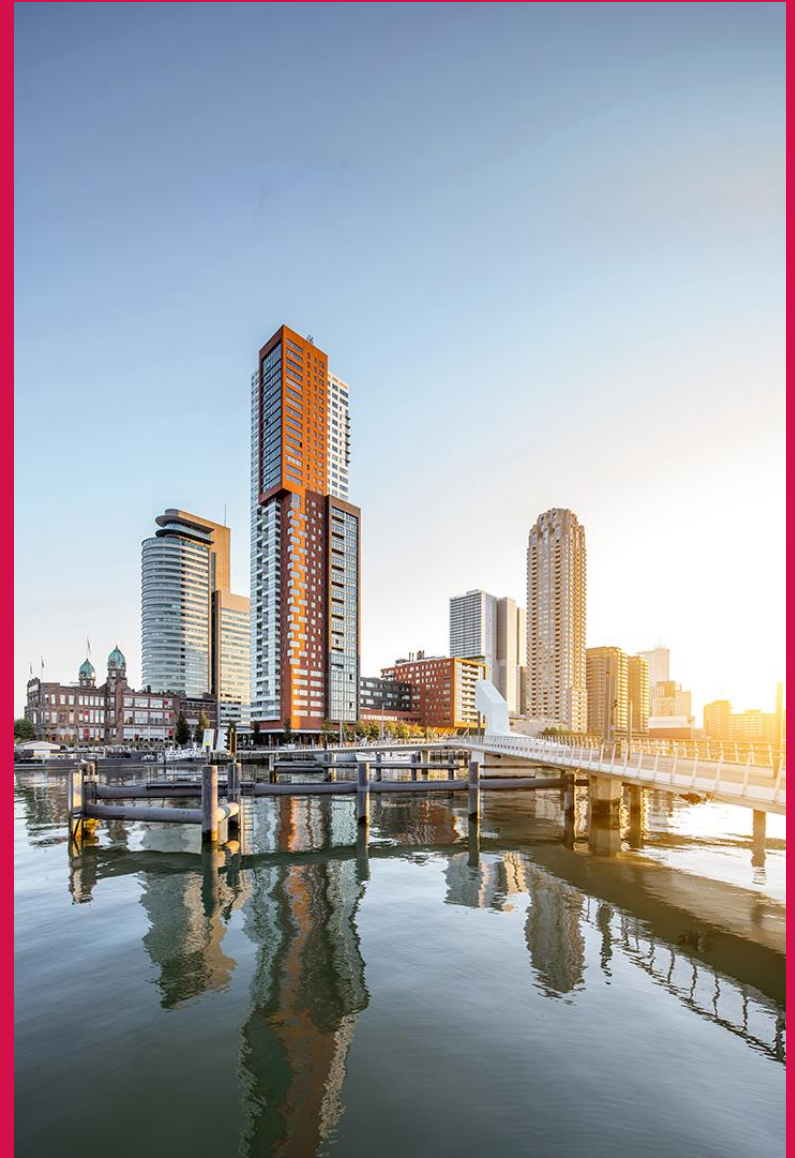
Samen visie op taalonderwijs bepalen

- Alle docenten zijn verantwoordelijk voor de taalbeheersing van studenten.
- Om andere vakken te kunnen volgen moet eerst de academische taalvaardigheid voldoende zijn.
- Spelling en grammatica zijn een noodzakelijk onderdeel in het eerste jaar.
- Docenten moeten vooral een positieve houding ten opzichte van taal stimuleren.
- De taalcompetentie van studenten omvat kritisch denken en logisch redeneren.
- Een taalvaardigheidslijn vereist een aparte plek in het curriculum.

Goede TOL-voorbeelden bij Einstein

- In de lessen geschiedenis 'Middeleeuwen' -> literatuurverdieping in les Nederlands;
- Debat toernooien (vwo 5 + havo 4) Argumentatieve vaardigheden bij Nederlands - uitleg over Lagerhuis / debat bij maatschappijleer;
- Trainingen 'Formuleren' havo 5 bij Nederlands, biologie, geschiedenis en scheikunde;
- Gymles - leerlingen geven instructieles.

Vervolgopdracht Einstein

Op welke manier willen jullie TOL effectief inzetten:

- Didactiek
 - lesgeven volgens TOL-pijlers en principes
 - geïntegreerde werkvormen
- Moduleontwerp en toetsing
- Curriculumniveau
 - TOL in het gehele onderwijs (onder- en bovenbouw, alle vakken) geïntegreerd.

Wat is Taalbewust onderwijs?

de beperking van Taal**ON**bewust onderwijs

thuis

VOOR MORGEN
MOET IK 30 BLAD-
ZIJDEN UIT DIT MOELIJK
BOEK LEZEN. DAAR HEB
IK MINSTENS VER
UUR VOOR
NODIG.

les

HJ PRAAT
ALTIJD ZO
SNEL, IK KAN
NIET ALLES
OPSCHRIJVEN
WAT HI
ZEGT.

de kracht van Taal**B**ewust onderwijs

thuis

VOOR MORGEN
MOET IK 30 BLADZIJ-
DEN UIT DIT MOELIJK
BOEK LE-
ZEN. GELUKKIG HEBBEN WE EEN
LUST MET DE BETEKENIS VAN DE
BELANGRIJKSTE WOORDEN.
ZO WEEET IK METEEN WAT DE
HOOFD- EN BIJZAKEN
ZIJN.

les

VOORDAT IK BEGIN MET DIT COLLEGE
PAK JE CORNELL-SCH-EMA ERBIJ ZODAT JE
BONDIGE AANTEKENINGEN KUNT MAKEN.

Instapopdracht: Wat zie je deze docent doen?

Filmpje : <https://www.youtube.com/watch?v=UxJo2TOKL5Y>

Taalvaardigheid in brede zin

- Welke taalcompetenties vragen we?
- Welke vaardigheden verwacht je, maar verwerk je niet expliciet in je lessen?
- Welke talige ondersteuning bieden we?

Ervaringen

Studenten hebben moeite met het:

- lezen van vak(studie)teksten
- lezen van tentamenvragen
- schrijven van opdrachten en verslagen
- beantwoorden van tentamenvragen
- luisteren naar vakinformatie

En om te praten & schrijven als een *accountant, communicatiespecialist, ergotherapeut, onderwijsprofessional, programmeur...*

Ervaringen

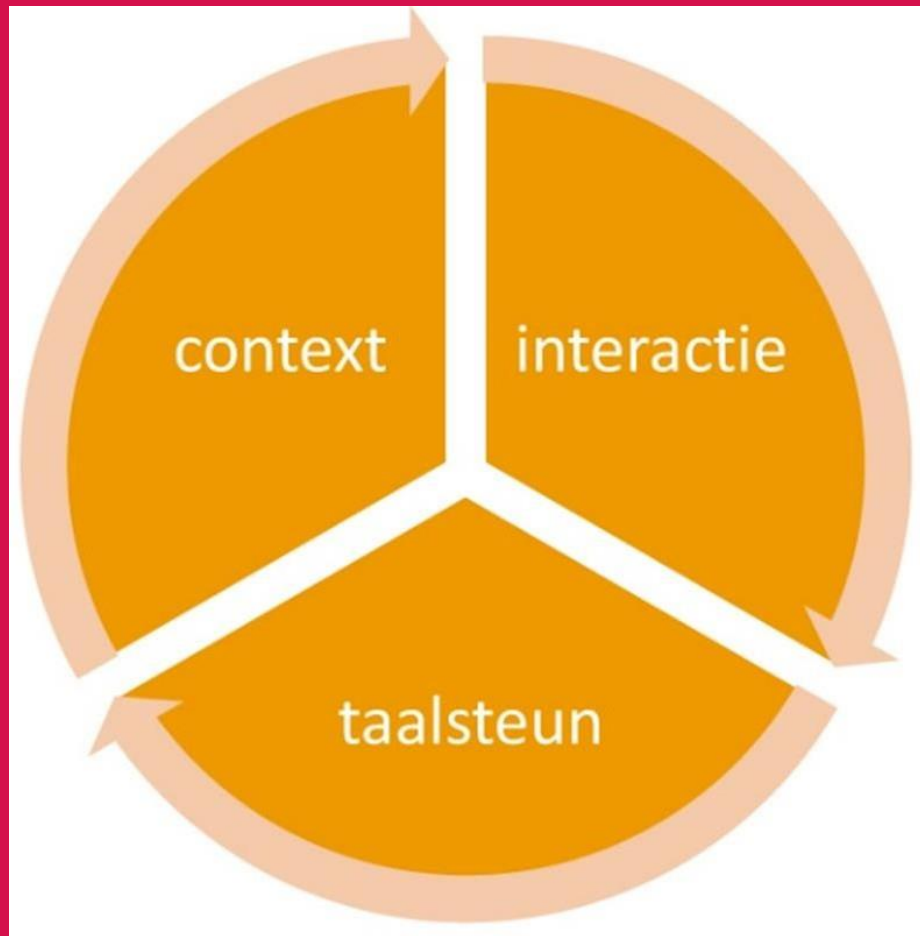

**IK DURF HET BIJNA
NIET TE VRAGEN**

**When you're paying
attention in your class
still don't understand
anything**

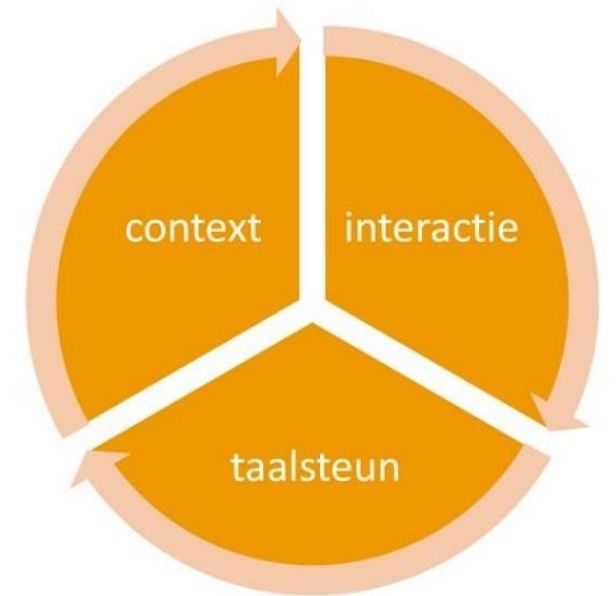
Pijlers van TOL

Pijlers TOL

- **Context**
- **Voorkennis van studenten gebruiken.**
- **Concrete voorbeelden geven.**
- **Interactie**
- **Studenten betrokken laten voelen bij de les.**
- **Taalsteun**
- **Verband leggen met later beroepsleven.**
- **Aandacht voor lesdoelen.**

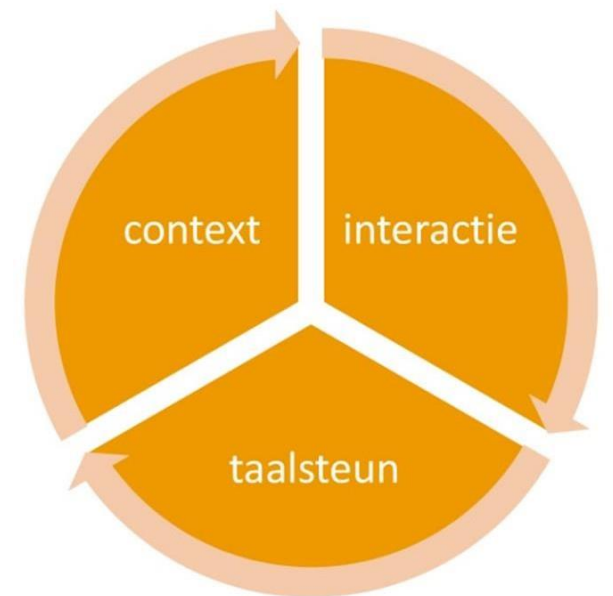
Formatief handelen

Pijlers TOL

- Context
- **Interactie**
- Taalsteun
- **Stimuleren van taalproductie.**
- **Stimuleren van toelichting bij antwoorden.**
- **Alle studenten aan bod laten komen.**
- **Laten samenwerken en kennis uitwisselen.**

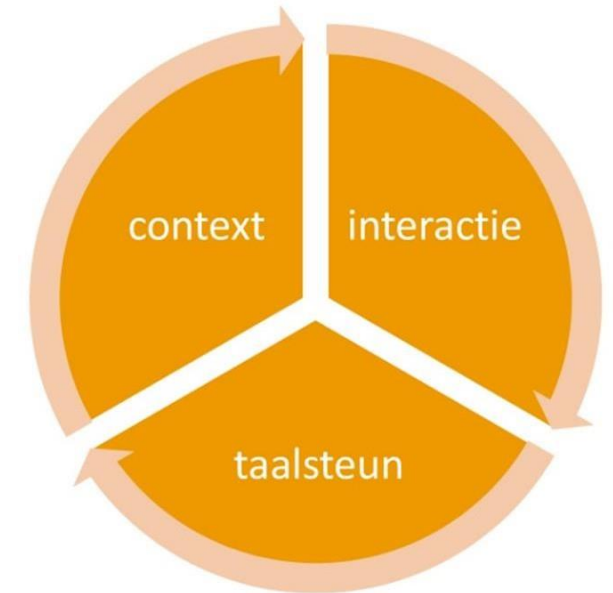
Formatief handelen

Pijlers TOL

- Context
 - Interactie
 - **Taalsteun**
- **Rijke, gevarieerde en verzorgde taal aanbieden**
 - **Feedback geven op taalgebruik:**
 - **Studenten leren formuleren**
 - **Taalleerstrategieën aanreiken**
 - **Visuele taalondersteuning bieden**

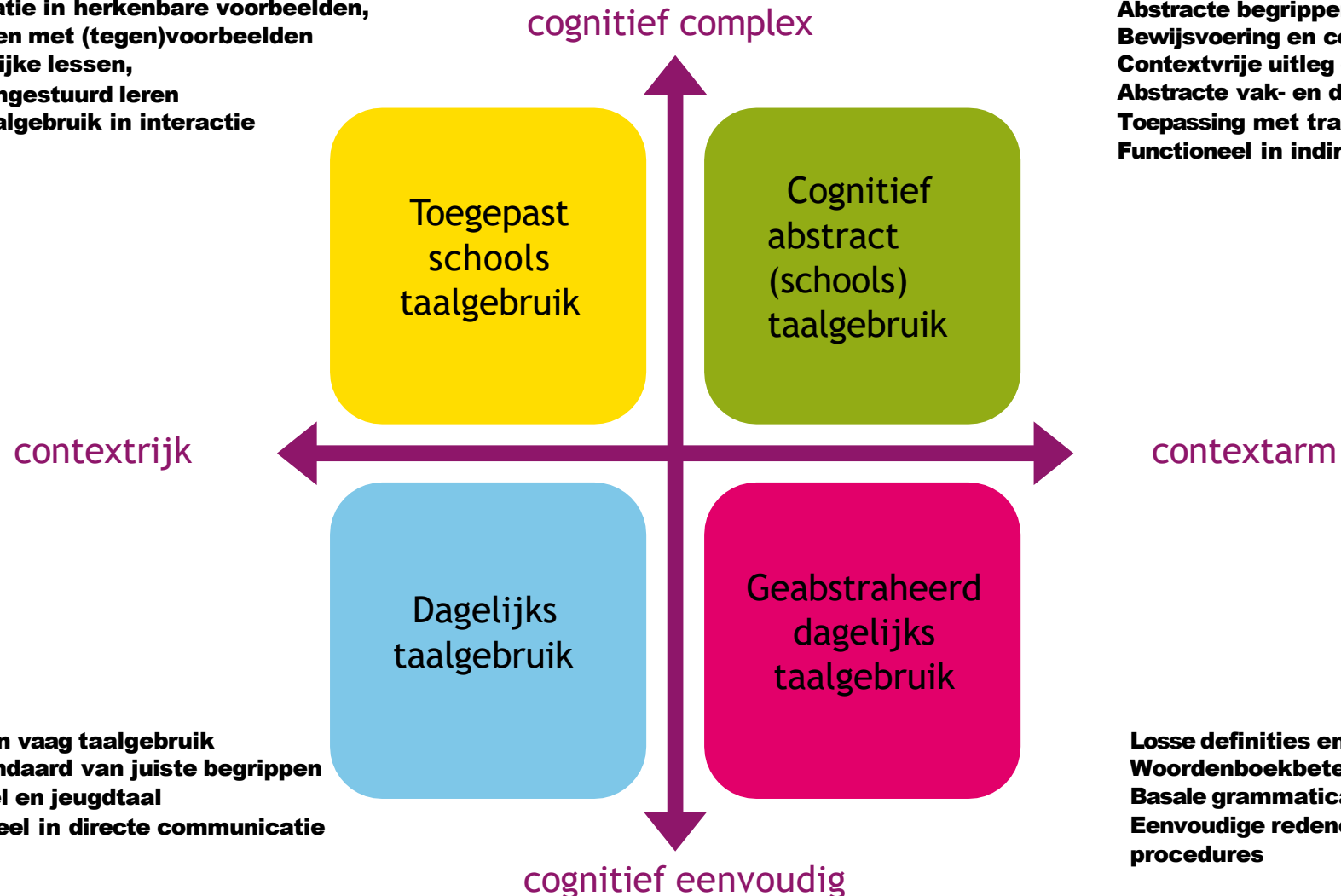
Formatief handelen

Waar willen we naartoe?

**Identificatie in herkenbare voorbeelden,
Redeneren met (tegen)voorbeelden
Contextrijke lessen,
Probleemgestuurd leren
Actief taalgebruik in interactie**

**Abstracte begrippen,
Bewijsvoering en complexe redeneringen,
Contextvrije uitleg en vergelijkingen,
Abstracte vak- en definitiekennis,
Toepassing met transfer
Functioneel in indirecte communicatie**

**Slordig en vaag taalgebruik
Lage standaard van juiste begrippen
Informeel en jeugdtaal
Functioneel in directe communicatie**

**Losse definities en begrippenlijsten
Woordenboekbetekenissen
Basale grammatica en regels
Eenvoudige redeneerpatronen en procedures**

Academisch taalgebruik

Verschil dagelijkse taal en academische taal

Dagelijkse algemene taal (DAT)

“Roer even in de thee, dan smelt de suiker.”

Cognitief academische taal (CAT)

“Als een vaste stof verwarmd wordt, gaan de moleculen sneller bewegen. De ruimte ertussen wordt groter, de aantrekkende krachten kleiner. Op een gegeven moment is de ruimte zo groot dat de vaste ordening verbroken wordt.”

Concepten aanleren

Handelingswerkwoorden

- **Toon aan...** → Bewijs dat iets zo is, meestal aan de hand van een bron.
- **Leg uit...** → Leg je antwoord uit met voorbeelden, parafrases of argumenten.
- **Geef aan...** → *Geen* uitleg *waarom* → vragen naar een kenmerkend aspect.
- **Licht toe...** → Geef uitleg waarom iets zo is → toelichting, voorbeeld, argument.
- **Ondersteun...** → Geef een argument dat de stelling van de vraag bewijst.
- **Verklaar...** → Bewijs waarom iets zo is, aan de hand van argumenten/redenen
- **Beredeneer...** → Bedenk een (logische) reden
- **Bewijs...** → Geef een feitelijk argument dat een standpunt/aanname aantoont

Experiment Einstein Lyceum

TAAL BINNEN HET EINSTEIN LYCEUM - FORMULEREN

- Inhaken op formuleren → keuze experiment
- Leerlingen geven aan dat ze (toets)vragen van docenten niet altijd begrijpen
- Leerlingen geven aan dat ze het lastig vinden antwoord te geven op een (toets)vraag
- Docenten geven aan dat leerlingen vaak onjuiste zinnen formuleren en niet altijd antwoord geven op de vraag

→ Experiment schrijfkader

HET
SCHRIJFKADER IN
HAVO 4

Opdracht 1 Klimaten

A) A=.....

B=.....

C=.....

D=.....

B) Het klimaatdiagram/ de klimaatdiagrammen dat hoort bij de polaire zone is/
zijn.....

C) De oorspronkelijke vegetatie die je bij deze plaats(en) vindt is/ zijn.....

Opdracht 2 Stralingsbalans

A) De eerste reden is.....

De tweede reden is.....

B) De eerste transporteur is.....

De tweede transporteur is.....

HET SCHRIJFKADER IN HAVO 4

- Uitleg schrijfkader
- Opzet om leerlingen te dwingen op een bepaalde manier te formuleren (denk bijvoorbeeld aan signaalwoorden)

A) De eerste reden is.....
.....
De tweede reden is.....

- Klas en controleklas
- Ervaring/ verloop met havo 4

UITKOMSTEN EN OPBRENGSTEN

- Resultaten → beide groepen ongeveer dezelfde cijfers
- Duidelijk verschil tussen geschreven zinnen → leerlingen met schrijfkaders hebben betere zinsconstructies.

VERSCHILLEN

Opdracht 2 Stralingsbalans

- A) De eerste reden is dat er loodrecht op de evenaar
Zonnestralen vallen
De tweede reden is er is weinig bewolking wat zonlicht
afremt of tegenhoud.
- B) De eerste transporteur is ~~de~~ water deze neemt de
warmte op
De tweede transporteur is bomen deze waatsen
het zon licht af

Voorbeeld met schrijfkader → mooie (gedwongen) zinsbouw en correcte zinslengte.

VERSCHILLEN

Voorbeeld zonder schrijfkader → onjuiste interpunctie, begint de zin niet altijd goed, veel te lange zinnen en niet altijd een correcte zinsopbouw.

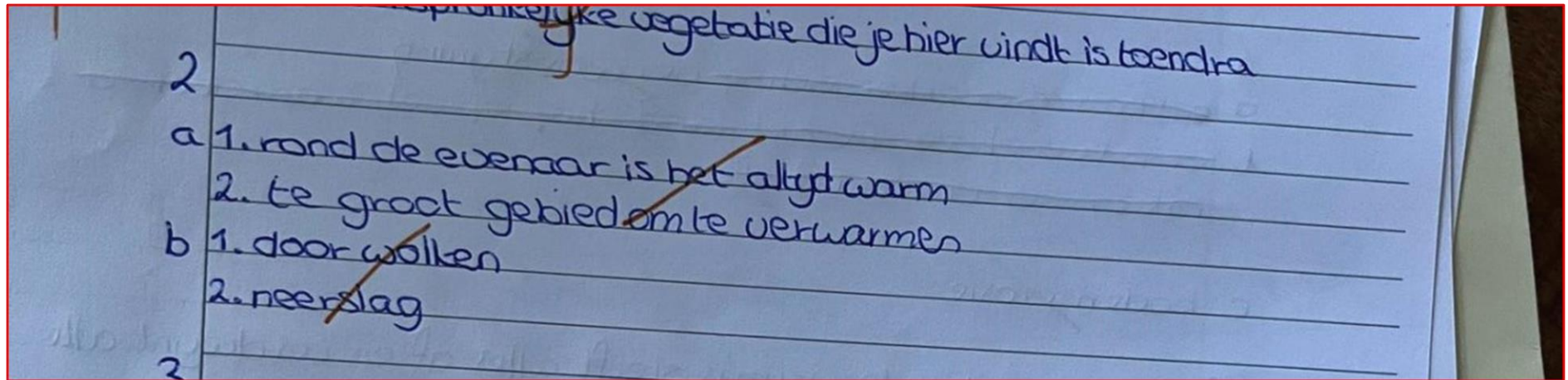
2 a omdat de aarde een bolvorm heeft vallen de zonnestralen op verschillende plaatsen v.d. planeet verschillend in intensiteit, en in gebieden dichtbij de evenaar of inter-tropische zone, bereikt it licht 4. aard oppervlak loodrecht ~~aan de pool~~
~~aan de pool~~

0 Water en wind
water: oceanen / Zeeën vervoeren warm zeewater naar andere gebieden

Wind: De wind neemt de warme lucht mee naar ~~aan~~ andere gebieden

VERSCHILLEN

Voorbeeld zonder schrijfkader → antwoorden zijn te kort en het is geen (concreet) antwoord op de vraag.

WAT VINDEN LEERLINGEN ER ZELF VAN?

- Een groot gedeelte wil het schrijfkader vaker (14 van de 18).
- Vier leerlingen zagen het schrijfkader niet echt zitten → wat opvalt na de toetsanalyse is dat deze vier leerlingen al goed formuleren.
- De helft van de leerlingen vond dat ze te weinig schrijfruimte hadden (om puntjes te sprokkelen).
- Veel leerlingen geven aan makkelijker tot een antwoord te komen.
- Leerlingen geven aan dat ze zo geen vragen vergeten te beantwoorden.
- Leerlingen geven aan dat het tijd scheelt.

HOE VERDER?

- Dit experiment doortrekken in de hele school
- 2e studiedag TOL -> Formuleren - Toetsvragen

HOE BEANTWOORD IK TOETSVRAGEN?

Schrijfkaders in onderbouw aanbieden

Opdracht: werkvorm schrijven/formuleren

Opdracht (10 minuten)

Bekijk de werkvormen schrijven.

Is er een werkvorm die je zou willen inzetten in je onderwijs?

Hoe wil ik die inzetten en in welke lessen?

Hoe geef ik feedback, in welke vorm?

Wil ik er een vervolg aan geven op een later moment? Zo ja, hoe?

Nieuwsgierig naar TOL?

Lees [Zin in TOL](#), Een introductie op Inclusief en taalontwikkeland lesgeven: een

methode voor álle docenten in vo, mbo en hbo

Bekijk de filmfragmenten van [vo-ho 010](#) waarin de pijlers worden uitgelegd en bekijk de [tools voor docenten](#).

Lees [het TOL-magazine](#) voor allerlei werkvormen en andere tips.

<https://www.arteveldehogeschool.be/bij-ons-studeren/begeleiding-op-maat/taal/tools-voor-docenten>

Luister naar de podcast De taalcompetente

leraar [link: [https://taalunie.org/actueel/251/nieuwe-podcastreeks-de-](https://taalunie.org/actueel/251/nieuwe-podcastreeks-de-leraar)

[taalcompetente-leraar](#)]

[Artikel](#): 'Doelbewust lesgeven in je eigen vaktaal'

HOGESCHOOL ROTTERDAM

overtref jezelf